

EXODUS

20:1-11

De eerste vier geboden over liefde voor God,
afgoderij, Gods Naam en de sabbat.

GELEZEN UIT

Herziene Statenvertaling

BELUISTER OF BEKIJK

versvoorvers.org/exodus/20-1-11

BELUISTER OF BEKIJK

Inhoud

1	De Tien Geboden als geboden van liefde	3 min	4
2	God liefhebben door blijde gehoorzaamheid	4 min	6
3	Gods karakter bepaalt wat liefde is	2 min	7
4	De Bevrijder eist Israëls trouw	3 min	8
5	Vrijheid en geld als moderne afgoden	5 min	10
6	Het tweede gebod en beelden van Jezus	3 min	13
7	Beelden, voorstellingen en religieuze kunst	5 min	14
8	Gods jaloezie en rechtvaardige boosheid	2 min	16
9	Rechtmatige jaloezie binnen een verbond	5 min	17
10	De misvatting van generatiezonde	3 min	19
11	Gevolgen en aangeleerd gedrag generaties lang	4 min	21
12	Gevolgen zonder persoonlijke schuld	2 min	22
13	Gods Naam aannemen en vertegenwoordigen	2 min	23
14	Joodse huichelarij en de tempelroof	4 min	25

15	Gods Naam onteren door verkeerd gedrag	2 min	27
16	Gods Naam misbruiken in eden	4 min	28
17	Gods Naam heiligen, ook in ons taalgebruik	4 min	30
18	De sabbat als teken voor Israël	2 min	32
19	De sabbat is een ceremoniële wet	3 min	33
20	De sabbat als schaduw en ceremonie	2 min	35
21	Menselijke nood gaat vóór sabbatsregels	2 min	36
22	Besnijdenis woog zwaarder dan de sabbat	2 min	37
23	Sabbatsgebod en het nieuwe verbond	1 min	38
	Om verder te lezen		39

1

De Tien Geboden als geboden van liefde

Laten we terugkeren naar ons onderzoek van de Tien Geboden in Exodus 20. Aan het einde van onze vorige bijeenkomst hebben we de geboden doorgenomen. Ik maakte toen alleen enkele algemene opmerkingen die velen van jullie waarschijnlijk zelf ook al hadden kunnen maken, zonder dat ik ze hoefde te noemen. De belangrijkste is dat de eerste vier geboden te maken hebben met de manier waarop iemand met God omgaat, terwijl de laatste zes geboden gaan over de manier waarop iemand met zijn medemens omgaat.

Het valt nauwelijks te ontkennen dat Jezus, toen Hem werd gevraagd wat het grote gebod is, het niet tot één enkel gebod kon beperken. Hij noemde twee geboden die op elkaar lijken. Hij zei:

En u zult de Heere, uw God, liefhebben met heel uw hart en met heel uw ziel en met heel uw verstand en met heel uw kracht. Dit is het eerste gebod.

MARKUS 12:30

Hij zei:

En het tweede, hieraan gelijk, is dit: U zult uw naaste liefhebben als uzelf. Er is geen ander gebod groter dan deze.

MARKUS 12:31

Jezus zei:

Aan deze twee geboden hangt heel de Wet, en de Profeten.

MATTHEÛS 22:40

Je kunt zeker zien dat dit voor de Tien Geboden geldt. De eerste vier geboden gaan over hoe je God liefhebt met heel je hart, ziel, verstand en kracht. Je hebt Hem niet alleen boven alles lief, maar ook als enige. Dat is wat het eerste gebod vereist. De latere geboden houden in:

Je moet je naaste liefhebben als jezelf.

Dit maakt natuurlijk iets heel belangrijks duidelijk wat we anders misschien niet zouden zien: je naaste liefhebben als jezelf betekent dat je hem niet doodt, geen overspel pleegt met zijn vrouw, niet steelt en geen vals getuigenis aflegt. Met andere woorden, liefhebben heeft te maken met de manier waarop je iemand behandelt, niet met wat je voor die persoon voelt.

Wat je voor hem voelt, ligt misschien besloten in het gebod om niet te begeren wat van hem is, en dat is het tiende gebod. Liefhebben strekt zich daarom ook uit tot de manier waarop je over je naaste denkt en tot wat je voor hem voelt. Zou je willen dat zijn vrouw jouw vrouw was? Begeer je zijn huis? Dan heb je hem niet lief. Je hebt jezelf meer lief dan hem, want je denkt: dat is een mooi huis, een mooie vrouw of een mooie ezel, en je zou willen dat jij die had in plaats van hij. Liefde is dus duidelijk ook een zaak van het hart.

Toch houdt liefde niet noodzakelijk rechtstreeks verband met genegenheid. Genegenheid is ongetwijfeld een zeer wenselijk onderdeel van liefde, maar liefde bestaat daar niet uit. Je kunt veel genegenheid voor iemand hebben en toch jezelf meer liefhebben dan die persoon. Je kunt je sterk tot iemand aangetrokken voelen en toch jezelf meer liefhebben dan die persoon. Maar je naaste liefhebben zoals je jezelf liefhebt, betekent dat je hem behandelt zoals je zelf behandeld wilt worden.

2

God liefhebben door blijde gehoorzaamheid

Hetzelfde geldt voor het liefhebben van God. Het is natuurlijk wenselijk om hartstochtelijke genegenheid voor God te hebben, maar liefde voor God wordt veel meer afgemeten aan je trouw en je blijmoedige onderwerping aan God. In 1 Johannes 5, vers 1, staat:

Ieder die gelooft dat Jezus de Christus is, is uit God geboren; en ieder die Hem liefheeft Die geboren deed worden, heeft ook lief wie uit Hem geboren is.

1 JOHANNES 5:1

De Farizeeën hielden zich aan de geboden van God, maar Jezus zei dat zij geen liefde voor God in zich hadden. Johannes zegt:

Ieder die gelooft dat Jezus de Christus is, is uit God geboren; en ieder die Hem liefheeft Die geboren deed worden, heeft ook lief wie uit Hem geboren is. Hieraan weten wij dat wij de kinderen van God liefhebben, wanneer wij God liefhebben en Zijn geboden bewaren. Want dit is de liefde tot God, dat wij Zijn geboden in acht nemen; en Zijn geboden zijn geen zware last.

1 JOHANNES 5:1-3

Maar het gaat er niet alleen om dat we ons aan Zijn geboden houden. Het gaat erom dat we ons aan Zijn geboden houden en dat Zijn geboden voor ons geen last zijn. Het is nooit een last om iemand te gehoorzamen die je liefhebt. Het is nooit een last om de wensen van iemand anders boven die van jezelf te stellen als je die persoon liefhebt.

Zo weten we of we God liefhebben: als we ons aan Zijn geboden houden en Zijn geboden voor ons geen last vinden. Veel mensen houden zich uit noodzaak aan Zijn geboden en vinden ze een last, omdat ze God niet liefhebben. Liefde verandert gehoorzaamheid in iets anders.

Ik denk dat het Hannah Whitall Smith was die in haar boek Het geheim van een gelukkig christelijk leven het voorbeeld gaf van een vrouw die als betaalde huishoudster en kindermeisje werkt bij misschien wel een rijke weduwnaar. Ze krijgt betaald om zijn badkamer te schrobben, voor zijn kinderen te zorgen, hun eten te geven, te koken, schoon te maken en al die dingen te doen. Soms zou ze willen dat ze het niet hoefde te doen, maar ze moet in haar levensonderhoud voorzien.

Dan wordt ze verliefd op de man zelf, en hij op haar, en ze besluiten te trouwen. Nu zijn ze verliefd en getrouwd, en doet ze nog steeds al diezelfde dingen. Maar ze doet ze met blijdschap, omdat ze van hem houdt. Ze verricht precies dezelfde werkzaamheden, maar voor haar is het een totaal andere ervaring. Nu doet ze het namelijk uit liefde voor iemand, in plaats van uit verplichting. Het is niet zomaar een baan.

De Farizeeën gehoorzaamden de geboden van God, maar ze deden dat zonder liefde, en daarom viel het hun zwaar. Maar wanneer je God liefhebt, houd je Zijn geboden en vind je ze niet zwaar. Johannes zegt dat je daaraan weet of je God liefhebt of niet. Valt het je zwaar om God te gehoorzamen? Dan heb je Hem niet lief. Liefde voor God wordt dus afgemeten aan je gedrag, maar natuurlijk is ook je houding tegenover dat gedrag belangrijk. Zo komt ook liefde voor je medemens tot uiting in gedrag, zoals deze wetten duidelijk maken, maar ook je houding tegenover hem is belangrijk, zoals het laatste gebod duidelijk maakt. Je pleegt geen overspel, maar zou je willen dat je het kon doen? Zou je willen dat je zijn vrouw had? Je steelt niet van hem, maar zou je willen dat je zijn koe of zijn ezel had? Het gaat erom wat je over hem denkt en wat je van hem wilt. Wil je het beste voor hem, of wil je ten koste van hem het beste voor jezelf? Dat is de vraag die bepaalt of je liefhebt of niet.

3

Gods karakter bepaalt wat liefde is

De wetten van God, althans de morele wetten, komen beslist allemaal hierop neer: het is een kwestie van liefde, want God is liefde. Bedenk dat ik heb gezegd dat de morele wetten een weerspiegeling zijn van Gods eigen karakter. Wat is Zijn karakter? God is liefde. Moraliteit is dus liefde. Maar dat betekent niet dat we kunnen zeggen dat liefde

moraliteit is. Want wanneer we het zo formuleren, brengen we helaas onze vooropgezette opvatting mee van wat wij liefde noemen. Vervolgens leggen we moraliteit uit aan de hand van wat we al hebben vastgesteld dat liefde is. Nee, moraliteit is liefde. Het morele, juiste en goede doen tegenover God en tegenover mensen, dat is liefde.

Maar als we het omdraaien en zeggen: „Liefde is God”, dan is het probleem dat we uitgaan van veronderstellingen over wat liefde is en God op die manier definiëren. Onze veronderstellingen over wat liefde is, zijn waarschijnlijk gebaseerd op onze cultuur of onze gevoelens. Het is veel beter om onze gevoelens over liefde te beoordelen aan de hand van de maatstaven die God geeft voor hoe liefde eruitziet, dan te zeggen: „Het is goed om te doen wat we ook maar doen, want we houden van elkaar.” Dat is niet altijd een goede leidraad, want wat wij liefde noemen, kan heel egoïstisch en liefdeloos zijn.

4

De Bevrijder eist Israëls trouw

Laten we deze geboden nu een voor een bekijken. Allereerst zegt God in vers 2 wat Hij voor Israël heeft gedaan. Zo begon een suzerain zijn verdrag, door te zeggen: „Je staat bij mij in het krijt, omdat ik zo goedgunstig tegenover je ben. Ik heb al deze dingen voor je gedaan en daarom hebben wij een relatie waardoor je bij mij in het krijt staat.” Hij zegt:

Ik ben de HEERE, uw God, Die u uit het land Egypte, uit het slavenhuis, geleid heeft.

EXODUS 20:2

Dat moet toch ergens voor tellen. Jullie zijn jullie hele leven slaven geweest. Nu zijn jullie vrij. Het is niet meer dan terecht dat jullie Mij nu behagen en Mij dienen, want Ik ben jullie bevrijder. Dit is dus wat Ik wil dat jullie doen:

U zult geen andere goden voor Mijn aangezicht hebben.

EXODUS 20:3

Zoals ik aan het einde van de vorige bijeenkomst zei, betekent de uitdrukking „voor Mijn aangezicht” hier „in Mijn tegenwoordigheid”. Het staat vast dat Israël zijn leven in de tegenwoordigheid van God leidt. Ze leven hun leven voor Zijn aangezicht. En in dat leven dat ze voor Gods aangezicht leidden, mochten ze geen andere goden hebben.

Wat is nu een god? In zekere zin zouden we kunnen zeggen dat een god een voorwerp van aanbidding is. Maar aanbidding is een beetje moeilijk te definiëren. In onze cultuur zien we tenslotte geen mensen die voor afgoden of valse goden op de knieën vallen of zich voor hen ter aarde werpen. Maar dat betekent niet dat wij in onze samenleving geen goden hebben die werkelijk goden zijn.

We hebben bijvoorbeeld mensen die we bijna vergoddelijken: filmsterren, sportsterren, rocksterren of misschien politieke figuren. We beschouwen hen bijna als bovenmenselijk, alsof ze op de een of andere manier belangrijker zijn dan andere mensen. In sommige gevallen zijn ze belangrijker wat betreft de invloed die ze hebben. Hun beslissingen raken meer mensen dan de beslissingen van de gemiddelde persoon. Maar wat hun intrinsieke waarde als mens betreft, zijn ze niet werkelijk beter dan wie dan ook, tenzij ze inderdaad beter zijn dan wie dan ook. Mensen moeten worden beoordeeld op hun deugden, niet op hun status. Maar vaak vergoddelijken we in onze samenleving personen omdat ze een bepaalde status hebben, of omdat ze iets anders bezitten wat het vergoddelijken niet echt waard is, zoals een bijzonder aantrekkelijk uiterlijk of een enorm talent.

5

Vrijheid en geld als moderne afgoden

Wij Amerikanen lopen misschien ook het gevaar bepaalde idealen te vergoddelijken, zoals vrijheid. Ik houd van vrijheid. Ik zou bijna alles opgeven voordat ik mijn vrijheid zou opgeven, al zou ik niet eerst God opgeven, want vrijheid is voor mij geen god. Veel christenen in Amerika doen alsof de Grondwet zelf bijna een door God geïnspireerd document is en alsof de vrijheden die we daardoor hebben verkregen de hoogste waarde in hun leven vormen.

Als je de vraag zou stellen of de Amerikaanse Revolutie Bijbels gezien juist was, aangezien de Bijbel zegt dat mensen zich aan hun koning behoren te onderwerpen en Amerika is ontstaan door een revolutie tegen zijn koning, dan zouden de meeste christenen de revolutie rechtvaardigen en zeggen: „De koning was een tiran. Mensen verdienen het om enige vrijheid te hebben.”

Het komt mij voor dat ik niet echt alle kwesties ken die bij de Amerikaanse Revolutie een rol speelden. En ik weet niet of ik die, als ik in die tijd had geleefd, Bijbels gerechtvaardigd zou hebben gevonden. Eerlijk gezegd denk ik dat ik dat destijds misschien niet zou hebben gedaan. Toch kunnen we ons allemaal verheugen over de voordelen die we erdoor hebben gehad. Ik zou de kruisiging van Jezus ook niet hebben goedgekeurd, maar ik verheug me over de voordelen die ik nu dankzij de kruisiging van Jezus geniet. Er zijn dingen die eigenlijk niet juist zijn om te doen, maar God gebruikt ze en brengt er iets goeds uit voort. Ik weet niet of de Amerikaanse Revolutie voor God juist was, maar we genieten allemaal van de voordelen ervan. Als we pragmatici waren, zouden we moeten zeggen dat het juist was, omdat het goede resultaten heeft opgeleverd die ons bevallen. Maar als we puristen zijn en vragen: „Is dit werkelijk juist in de ogen van God?” dan moeten we vaststellen of het uit gehoorzaamheid of ongehoorzaamheid aan de geboden van God is gedaan.

Als het ongehoorzaamheid was en mensen zeggen: „We hebben niet precies gedaan wat de Bijbel zegt dat we moeten doen, maar we hebben onze vrijheid verkregen, en daarom was het juist om het te doen”, dan lijkt het bijna alsof het Amerikaanse ideaal inhoudt dat vrijheid heilig is. In zekere zin is vrijheid een door God gegeven geschenk,

namelijk gewetensvrijheid. Maar dat wil niet zeggen dat politieke vrijheid dat ook is. Gedurende het grootste deel van de geschiedenis kenden christenen, ook in de tijd van Jezus en de apostelen, niets wat leek op de politieke vrijheid die wij als vanzelfsprekend beschouwen. Ze leefden onder een tiran. Ze konden worden gedood, alleen omdat ze de verkeerde godsdienstige opvattingen hadden. Ze kenden niets van de vrijheid die wij hebben, en toch hebben ze nooit te kennen gegeven dat ze die nodig hadden. Ze hadden gewetensvrijheid. Niemand kon hen ertoe dwingen Christus te verloochenen. Misschien zouden ze sterven. Misschien zouden ze hun politieke vrijheid verliezen, maar het Evangelie is niet gebonden. Paulus zat in de gevangenis, maar hij zei:

Daarvoor lijd ik verdrukkingen en draag zelfs boeien als een misdadiger. Maar het Woord van God is niet gebonden.

2 TIMOTHEÛS 2:9

Ze beschouwden politieke vrijheid niet als het belangrijkste. Het belangrijkste was dat niemand hun vrijheid in Christus kon afnemen.

Natuurlijk is het veel aangenamer om politieke vrijheid te hebben, en ik denk dat we ervoor moeten zijn. Maar zo'n ideaal kan in een cultuur zelf werkelijk een afgod worden, een andere god, iets wat ons ertoe brengt de belangen van dat ideaal boven absolute gehoorzaamheid aan God te stellen. We weten beslist dat geld, of de liefde voor geld, een god kan zijn, en dat voor veel mensen ook is. Paulus zei in Efeze 5:5:

Want dit weet u, dat geen enkele ontuchtpleger, onreine of hebzuchtige, die een afgodendienaar is, een erfdeel heeft in het Koninkrijk van Christus en van God.

EFEZE 5:5

Een hebzuchtige is iemand die van geld houdt. Jezus waarschuwde:

Niemand kan twee heren dienen, want of hij zal de één haten en de ander liefhebben, of hij zal zich aan de één hechten en de ander minachten. U kunt niet God dienen en de mammon.

MATTHEÛS 6:24

Paulus zei:

Want geldzucht is een wortel van alle kwaad. Door daarnaar te verlangen, zijn sommigen afgedwaald van het geloof, en hebben zich met vele smarten doorstoken.

1 TIMOTHEÛS 6:10

De liefde voor geld is een soort afgod.

Er zijn goden die geen gesneden beelden zijn. Er zijn goden die geen naam hebben. We noemen ze geen Zeus, Apollo of Diana, maar toch aanbidden we ze, of we schikken ons er op zijn minst naar. Als we ons ernaar schikken in die zin dat ze ons gedrag voorschrijven op dezelfde manier als God dat doet, dan hebben we in zekere zin een andere god in Zijn tegenwoordigheid. We moeten onze trouw aan God Zelf angstvallig bewaken, want het tweede gebod, dat er duidelijk mee samenhangt, verbiedt het maken van gesneden beelden. God zegt in dat verband dat Hij zeer na-ijverig is.

6

Het tweede gebod en beelden van Jezus

In het tweede gebod staat:

U zult voor uzelf geen beeld maken, geen enkele afbeelding van wat boven in de hemel, of beneden op de aarde of in het water onder de aarde is. U zult zich daarvoor niet neerbuigen, en die niet dienen, want Ik, de HEERE, uw God, ben een na-ijverig God, Die de misdaad van de vaders vergeldt aan de kinderen, aan het derde en vierde geslacht van hen die Mij haten, maar Die barmhartigheid doet aan duizenden van hen die Mij liefhebben en Mijn geboden in acht nemen.

EXODUS 20:4-6

Dit gebod is gericht tegen het maken van gesneden beelden. Blijkbaar is het niet slechts een herhaling van het eerste gebod. Het betekent veeleer: nu je weet dat je geen andere god dan Mij mag aanbidden, wil Ik je vertellen hoe je Mij niet mag aanbidden. Aanbid Mij niet door Mij met een beeld voor te stellen en daar vervolgens voor neer te buigen.

In de oude wereld konden mensen deze neiging moeilijk van zich afschudden. Het was voor mensen buitengewoon verleidelijk om God als een zichtbaar beeld voor te stellen. Mensen die niet geestelijk zijn, vinden het moeilijk een geestelijke God te aanbidden Die ze niet kunnen zien. Lichamelijke, vleselijke wezens zijn eraan gewend tastbare en zichtbare werkelijkheden als echt te beschouwen, terwijl al het andere enigszins onwerkelijk is. Daarom is het heel verleidelijk om een beeld van God te maken.

Ik herinner me dat ik als kind in de baptistengemeente naar de predikant zat te luisteren terwijl hij preekte. In die fase van mijn leven leek Jezus niet echt zo werkelijk voor mij. Ik herinner me dat ik dacht dat het mooi zou zijn als er achter de predikant een grote muurschildering van Christus Zelf hing. Ik dacht dat ik me Jezus dan veel gemakkelijker voor de geest zou kunnen halen terwijl de predikant over Hem sprak.

Ik ben als volwassene zelfs in kerkgebouwen geweest waar ze dat werkelijk hadden. Je zit dan in het kerkgebouw en kijkt naar een grote afbeelding van Jezus achter de predikant.

Ik weet niet of ik kan zeggen dat dit goed of fout is. Maar later, toen ik eenmaal vervuld was met de Geest en werkelijk meer een geestelijke relatie met God had, ging ik denken dat ik als kind verkeerd dacht. Ik hoopte namelijk een afbeelding van Jezus te kunnen ophangen, zodat Hij werkelijker voor mij zou worden. Met andere woorden, die afbeelding zou een vervanging zijn voor een relatie met de echte Jezus. Ik zou gewoon een soort bewondering hebben voor dit denkbeeldige beeld van Jezus, Die er in werkelijkheid niet eens zo uitziet.

7

Beelden, voorstellingen en religieuze kunst

Voor de apostelen kan de situatie anders zijn geweest, omdat zij de echte Jezus werkelijk hebben gezien en Hem hebben aanbeden. Hij was het beeld van de onzichtbare God. Maar in zekere zin kunnen we een denkbeeldige Jezus hebben wanneer we afbeeldingen van Jezus maken en ons voorstellen dat Hij er zo uitziet. A. W. Tozer dacht zelfs dat het verkeerd was om tijdens het bidden een stoel neer te zetten of je voor te stellen dat God bij je in de kamer zat. Ik weet niet of hij daarin misschien wat te ver gaat. Ik weet niet eens of het mogelijk is om consequent te bidden zonder dat er een of ander mentaal beeld van jou en God in je gedachten binnendringt. Misschien wel. Maar ik denk dat het heel natuurlijk is dat er tijdens het bidden beelden van een vader, een koning of iets dergelijks bij je opkomen. Het is moeilijk om je ergens op te concentreren zonder dat er een of ander mentaal beeld binnendringt.

Ik denk niet dat het per se verkeerd is om zelfs afbeeldingen van Jezus te hebben. Sommige mensen hebben die. Ik denk niet dat het verkeerd is om Jezus in kunst af te beelden, of zelfs in je eigen gedachten een beeld te hebben van hoe Hij er volgens jou misschien heeft uitgezien. Het belangrijkste is dat je niet werkelijk denkt dat dit Jezus is. Dat je niet werkelijk denkt dat het een waarheidsgetrouwe weergave is. Dat je niet voor dat beeld neerbuigt. En dat het beeld niet in zekere zin datgene wordt wat je werkelijk bewondert en aanbidt in plaats van de echte Jezus.

Spreken over afbeeldingen van Jezus is in feite iets anders dan spreken over afbeeldingen van God Zelf. Er bestaat namelijk zo iets als de echte Jezus, en Hij heeft er werkelijk op een bepaalde manier uitgezien. Maar God heeft niet zo'n gestalte. Mensen maakten een stier, een standbeeld van een man of een vis, want Hij noemde zelfs dingen onder de zee. De Filistijnen aanbaden een god die als een vis werd afgebeeld, een beeld van een vis: Dagon. De aanbidders van Molech beeldden hem natuurlijk af als een bok. Dit was wat God verbood:

Je mag Mij niet als zulke dingen afbeelden.

Waarom? Omdat Hij niet zo is. Je gaat in gedachten de echte God vervangen door een voorstelling van Hem die niet werkelijk met Hem overeenkomt. Hij wil dat je Hem kent, Hem zoals Hij werkelijk is.

Toen de Israëlieten een afbeelding van een stier of het gouden kalf maakten, dachten ze misschien dat dit de kracht van Jahweh of iets dergelijks voorstelde. Elk beeld is ongetwijfeld bedoeld om in de gedachten van mensen een bepaald aspect van God af te beelden. Maar Hij is niet dat aspect. Misschien heeft Hij enkele van die eigenschappen, maar het is een vergissing om je beeld van God te beperken tot iets wat zo beperkt is als een geschapen wezen. Hij wil niet dat dit gebeurt, en Hij zegt:

Je mag niet voor ze buigen en ze dienen.

Ik geloof dat dit laatste gedeelte, bij het eerste gedeelte hoort. Het maakt deel uit van hetzelfde gebod. Sommige mensen zeggen dat het verkeerd is om afbeeldingen van Jezus te hebben. Nou, dat is zo als je ervoor gaat neerbuigen en ze gaat aanbidden. Maar wat als je dat niet gaat doen? Is het dan verkeerd? Wat zou het verkeerd maken? Er staat dat je geen enkel gesneden beeld of enige gelijkenis van wat dan ook mag maken. Er staat niet: 'van God'. Er staat: van wat dan ook in de hemel, op aarde of onder de aarde. Dan zou het verkeerd zijn om afbeeldingen van bergen te hebben. Het zou verkeerd zijn om afbeeldingen van bomen te hebben, afbeeldingen van dieren, afbeeldingen van wat dan ook, want wat verboden wordt, is het maken van beelden van wat dan ook.

Maar dat zou natuurlijk elke rechtmatigheid van kunst tenietdoen. Wat doe je dan met de geboden die kort daarna werden gegeven om deze cherubs te maken, die op het verzoendeksel moesten staan, en met de geborduurde cherubs op de gordijnen van de tabernakel? Dat zijn beelden van dingen in de hemel. Zie je, het gebod keert zich niet tegen het maken van beelden. Het gebod keert zich tegen het maken van die beelden, het in verband brengen ervan met God en het aanbidden ervan. Er is niets mis met kunst. Het maakt deel uit van het beeld van God in ons. God is scheppend. God is kunstzinnig. Hij heeft ons kunstzinnig gemaakt. Er is niets mis met kunstzinnig zijn. Het maken van afbeeldingen van dingen is niet wat hier verboden wordt. Wat verboden wordt, is beelden maken die voorwerpen worden die God vertegenwoordigen, en daarvoor neerbuigen en ze als God aanbidden. Dat is wat verboden wordt.

8

Gods jaloezie en rechtvaardige boosheid

Maar wat wordt bedoeld met dit laatste deel van vers 5, waar staat:

Want Ik ben een jaloerse God, die de kinderen tot in de derde en vierde generatie straft voor de zonden van hun vaders als ze Mij haten.

Is de jaloezie van God allereerst iets goeds of iets slechts? Er zijn gedeelten in de Bijbel die beslist zeggen dat we jaloezie en afgunst en al dat soort dingen van ons weg moeten doen. Maar diezelfde gedeelten zeggen dat we alle boosheid en toorn weg moeten doen. Toch is er boosheid en toorn die gerechtvaardigd is.

Word boos, maar zondig niet; laat de zon niet ondergaan over uw boosheid,

EFEZE 4:26

Zeker, op een bepaald moment moet je toorn en boosheid wegdoen. Maar het is op zichzelf niet verkeerd om die over bepaalde dingen te voelen.

Het lijkt er zelfs op dat het verkeerd zou zijn om over bepaalde dingen niet boos te worden. Als je over groot onrecht kunt horen zonder boos te worden, lijkt je niet erg op God, want God is boos over zulke dingen. Als je niet verontwaardigd bent over de uitbuiting van slachtoffers door machtige onderdrukkers, dan heb je niet de juiste gevoelens. God heeft die gevoelens namelijk wel, en het is de bedoeling dat wij op Hem lijken.

Maar we mogen niet toestaan dat onze boosheid zo ver gaat dat die zondig wordt.

Word maar boos, maar zondig niet.

Laat je niet door boosheid beheersen. De boze reactie op bepaald nieuws, op bepaalde prikkels, is de juiste reactie. Maar daarna moet je die boosheid wegdoen, zodat je geen boos mens bent, zodat je niet vol woede zit. Je moet die in het juiste perspectief plaatsen. Je moet afkoelen. Je moet die wegdoen voordat je naar bed gaat. Laat de zon er niet over ondergaan. Er bestaat dus zoiets als boosheid die geen zonde is, maar je moet die wel opzijzetten.

9

Rechtmatige jaloezie binnen een verbond

Hetzelfde geldt voor jaloezie. Jaloezie moet op haar juiste plaats worden gehouden. Maar is er werkelijk een juiste plaats voor jaloezie? Er is beslist een verkeerde plaats voor. Als een van je vrienden besluit dat die iemand anders aardiger vindt dan jou, en meer tijd met die ander doorbrengt dan met jou, en jij wordt jaloers, dan is dat verkeerd. Waarom? Ten eerste kun je geen aanspraak op die vriend maken. Die doet jou niets verkeerd aan. Je bent gewoon zelfzuchtig. Je wilt die vriend voor jezelf hebben, terwijl jij niet méér aanspraak op die persoon kunt maken dan de ander. Je wilt die vriend voor jezelf en je wilt niet dat die andere persoon hem of haar in plaats daarvan heeft. Zoiets is een zondige vorm van jaloezie. Het is niet liefdevol.

Maar er bestaat ook godvruchtige jaloezie. Paulus zei in 2 Korinthe 11 dat hij met een godvruchtige jaloezie over de gemeente waakte. God zei dat Hij een na-ijverig God was. In het Engels wordt in beide gevallen hetzelfde woord voor jaloezie gebruikt; de HSV

gebruikt in Exodus de term „na-ijverig”. In het zesde hoofdstuk van Spreuken, in een verband waarin de vrouw van een man overspel pleegt, staat:

Want jaloezie wekt de woede van een echtgenoot.

SPREUKEN 6:34

Er staat niet dat dit goed of verkeerd is. Er staat alleen dat het nu eenmaal zo is. Een man zal jaloers zijn als zijn vrouw overspel pleegt. Is dat goed of verkeerd? God is jaloers wanneer Zijn vrouw overspel pleegt. Het kan dus niet verkeerd zijn.

Jaloezie kan, net als zoveel andere gevoelens, zelfzuchtig of liefdevol zijn. Omdat je van je vrouw houdt, ben je ontevreden en jaloers als zij van iemand anders begint te houden in plaats van van jou. Je hebt alle recht om jaloers te zijn als het om je man of je vrouw gaat, want die behoort inderdaad aan jou toe. Er is een verbond. God had een verbond met Israël. Zij behoorden Hem toe en Hij had alle recht om jaloers te zijn als degenen die Hem toebehoorden, deden alsof zij iemand anders toebehoorden. Het huwelijk is dus een van die gebieden waarop jaloezie mij iets goddelijks lijkt.

Nu is het jammer als een huwelijk sterk door jaloezie wordt gekenmerkt, want dat betekent dat er iets niet in orde is. Als een man altijd jaloers is, verdenkt hij zijn vrouw óf voortdurend, wat geen erg goede toestand voor een huwelijk is, óf zij heeft hem werkelijk redenen gegeven om jaloers te zijn, en dat is evenmin goed. Maar als je zegt dat iemand jaloers is als het om zijn huwelijkspartner gaat, of dat God jaloers was als het om Israël ging, of dat Paulus jaloers was als het om de gemeente ging — ter wille van Christus jaloers als het om de gemeente ging — dan wijst dat erop dat er een vorm van jaloezie bestaat die niet werkelijk zondig is, maar werkelijk de juiste reactie is.

Net zoals boosheid de juiste reactie is op bepaalde dingen, bestaat er jaloezie die juist is. Als een man binnenkomt en zijn vrouw met een andere man in bed aantreft, en hij zegt: „Nou ja,” en weer wegloopt zonder dat het hem iets kan schelen, wat voor echtgenoot is hij dan? Hij hecht geen waarde aan zijn huwelijk. Hij houdt niet van zijn vrouw. Blijkbaar is hij in het huwelijk al onverschillig geworden. Jaloezie is de gepaste reactie op bepaalde dingen. Maar er is natuurlijk ook zondige jaloezie, de jaloezie die zelfzuchtig is enzovoort. Het is echter niet zelfzuchtig wanneer een man of een vrouw

trouw van de huwelijkspartner eist. Daarom is het niet verkeerd wanneer God, de Echtgenoot van Israël, trouw eist van Israël, Zijn verbondspartner. Het is niet zondig. Het is goddelijk.

En Hij zegt dat Hij een na-ijverig God is, Die de ongerechtigheid bezoekt. Trouwens, jaloezie wordt tegenwoordig niet cool gevonden. Dat wil ik gewoon even zeggen. In onze cultuur is jaloezie tegenwoordig minder cool dan in eerdere generaties. Het is de bedoeling dat je cool doet over zulke dingen. Je hoort het hoofd koel te houden. Als je hoort dat je vrouw overspel pleegt, hoor je daar gewoon cool onder te blijven. Het is niet cool om jaloers te zijn. Maar dan is het maar niet cool. God is blijkbaar niet cool, want Zijn woede wordt heet wanneer Israël andere goden aanbidt.

En Hij zegt:

U zult voor uzelf geen beeld maken, geen enkele afbeelding van wat boven in de hemel, of beneden op de aarde of in het water onder de aarde is. U zult zich daarvoor niet neerbuigen, en die niet dienen, want Ik, de HEERE, uw God, ben een na-ijverig God, Die de misdaad van de vaders vergeldt aan de kinderen, aan het derde en vierde geslacht van hen die Mij haten, maar Die barmhartigheid doet aan duizenden van hen die Mij liefhebben en Mijn geboden in acht nemen.

EXODUS 20:4-6

10

De misvatting van generatiezonde

Wat betekent dat? Die uitspraak, of een uitspraak die daar sterk op lijkt, wordt een paar keer herhaald in de Pentateuch. Dit is een vers dat veel mensen hebben gebruikt om een denkbeeld te opperen dat zij generatiezonde noemen. Met generatiezonde bedoelen mensen, zoals ik het begrijp, dat bepaalde zonden iets nogal mystieks hebben wat via de genen verscheidene generaties lang op familieleden wordt overgedragen. Het wordt vaak in verband gebracht met zonden als hekserij, verslaving of huiselijk

geweld. Zoals het wordt onderwezen, althans zoals ik meen het te hebben horen onderwijzen, is het niet bepaald een Bijbels denkbeeld. Maar ik denk dat ik begrijp wat mensen bedoelen. Ze zeggen dat als een man, laten we zeggen, zijn vrouw mishandelt, dit een zonde is die van generatie op generatie kan worden doorgegeven. Daardoor wordt zijn zoon iemand die zijn vrouw mishandelt, zijn kleinzoon iemand die zijn vrouw mishandelt, enzovoort. Sommige mensen zullen zeggen dat de zonden in jouw leven generatiezonden zijn die door je voorouders aan jou zijn doorgegeven, en dat je ze nooit zult overwinnen totdat je die generatievloek verbreekt. Om die vloek te verbreken worden bepaalde bijzondere gebeden of een bijzondere vorm van geestelijke strijd aanbevolen.

Er zijn boeken hierover. Bepaalde voorgangers praten er heel vaak over alsof het een Bijbels denkbeeld is. Waar haal je dat denkbeeld vandaan? Meestal citeren ze deze verzen, dat God de ongerechtigheid van de vaders aan de kinderen bezoekt, tot in het derde en vierde geslacht. Maar degenen die dit vers gebruiken, begrijpen het Joodse idioom niet. Wanneer de Engelse vertaling zegt dat God de ongerechtigheid „bezoekt” — waar de HSV „vergelt” gebruikt — betekent dit niet dat Hij de kinderen tot in het derde en vierde geslacht hetzelfde gedrag oplegt als hun vaders. Het betekent veeleer dat Hij de ongerechtigheid oordeelt. Het betekent niet dat Hij haar tot in het derde en vierde geslacht laat voortbestaan, zodat dezelfde zonde die de vader beging vervolgens door de zoon, de kleinzoon en de achterkleinzoon zal worden begaan.

Volgens mij is dat ongeveer hoe mensen dit hebben opgevat. Ze denken dat het betekent dat God generatie na generatie hetzelfde gedrag oplegt of laat voortbestaan, totdat deze vloek wordt verbroken. Daarmee missen ze waar het om gaat. In het Oude Testament gaat het bij het idee dat God ongerechtigheid bezoekt erom dat Hij ongerechtigheid oordeelt. Hij zegt dat zij die afgoden aanbidden en op die manier hun haat voor Mij tonen, geoordeeld zullen worden. En Ik ben na-ijverig genoeg om hen zo te oordelen dat dit vanwege hun zonden verscheidene generaties lang gevolgen zal hebben.

11

Gevolgen en aangeleerd gedrag generaties lang

Is daar een voorbeeld van in de Bijbel? Ja, dat is er. Ik denk zelfs dat God Zelf hier waarschijnlijk op dat voorbeeld zinspeelt. In hun latere geschiedenis raakte Israël inderdaad verslaafd aan afgoderij. Ze bekeerden zich daar maar heel, heel zelden van. En wanneer ze dat wel deden, duurde hun bekering maar kort en keerden ze terug tot afgoderij. Ze maakten God woedend en Hij stuurde hen naar Babylon, waar ze zeventig jaar bleven. In een tijdspanne van zeventig jaar werden drie of vier generaties door hun ballingschap getroffen. Het was een oordeel over de afgoderij van de vaders, en dat oordeel trof hen en hun kinderen drie of vier generaties lang. Dat wil zeggen: hun kinderen leden onder de gevolgen. Het betekent niet dat hun kinderen afgoden bleven aanbidden omdat hun vaders dat hadden gedaan. Hier wordt niet over generatiezonde gesproken.

Bestaat er zoiets als generatiezonde? Waarschijnlijk wel, maar ik weet niet of daar iets mystieks aan is. Ik denk dat het waarschijnlijk aangeleerd gedrag is. Een jongetje dat opgroeit in het gezin van een man die zijn vrouw slaat, neemt zijn gedragspatronen voor een zeer groot deel over van zijn vader. Hij kan zelf in dat gedrag vervallen, en om dezelfde reden kan zijn zoon hetzelfde doen. Het is ongetwijfeld een kwestie van opvoeding en niet van aangeboren eigenschappen. Het gaat om invloed vanuit de omgeving, niet om een of ander mystiek iets dat God in dat gezin generatie na generatie laat gebeuren, een of andere generatievloek.

Ik zeg dat omdat het niet vaststaat dat een man die zijn vrouw slaat, een zoon zal hebben die zijn vrouw slaat. De zoon kan inzien: 'Mijn vader was een mishandelaar. Dat ga ik nooit doen,' en die zoon doet het misschien nooit. Of er zijn twee zoons, van wie de ene zijn vrouw mishandelt en de andere weigert dat te doen. Het is duidelijk dat jouw gedrag niet door het gedrag van je ouders wordt bepaald. Als je ouders zondaars zijn, is de kans groot dat je vanwege de omgeving waarin je bent opgegroeid, geneigd bent hetzelfde te doen als zij. Maar dat staat niet vast. Er is niet een of andere generatievloek die op mysterieuze wijze door een bijzondere vorm van gebedsstrijd moet worden verbroken, voordat je er zeker van kunt zijn dat je je vrouw niet zult slaan, dronken zult worden, verslaafd zult raken of wat dan ook.

De Bijbel leert dat althans niet. De Bijbel leert wel dat wij allemaal zondaars zijn en vanwege onze voorvader Adam tot zonde geneigd zijn. Maar dat specifieke zonden in bepaalde families langs een of andere mystieke weg worden doorgegeven, vind je volgens mij echt niet in de Bijbel. Ik ken geen enkele plaats in de Bijbel waar dat staat. De mensen die dit leren, gebruiken steevast dit vers om het te bewijzen, omdat dit het enige vers lijkt te zijn dat ze hebben. En aangezien het vers dat niet betekent, doet dit mij vermoeden dat er misschien helemaal geen Bijbelse grond is voor dit idee van generatiezonde. God dreigt veeleer dat als je afgoden aanbidt, je een oordeel over jezelf zult brengen. Hij zegt:

Ik zal je straffen voor je zonden.

en dat oordeel dat Ik breng, zal zich uitstrekken over generaties van je nakomelingen. Je zult naar Babylon gaan en meerdere generaties zullen in die gevangenschap in Babylon geboren worden. Hij waarschuwt dus dat je misschien afgoderij bedrijft en bereid bent het risico te lopen op de gevolgen daarvan, maar dat je moet beseffen dat het niet alleen om jou gaat. Je kinderen zouden vele generaties lang onder de gevolgen kunnen lijden.

12

Gevolgen zonder persoonlijke schuld

Ik wil dit duidelijk maken: dat kinderen misschien onder de gevolgen van de zonden van hun ouders lijden, betekent niet dat die kinderen zelf op slechte voet met God staan. Onze uiterlijke omstandigheden houden namelijk niet altijd rechtstreeks verband met de voet waarop wij met God staan. Job maakt dat zeker duidelijk. Jobs omstandigheden waren verschrikkelijk, maar hij stond op goede voet met God. Zijn vrienden verkeerden in goede omstandigheden, maar stonden niet op zo'n goede voet met God. Dat iemand als slaaf geboren wordt, betekent niet dat God hem iets kwalijk neemt. Het is eerder zo dat God het misschien hun vaders kwalijk neemt, die deze toestand hebben veroorzaakt.

Maar ieder mens uit iedere generatie heeft zijn eigen persoonlijke verantwoordelijkheid om een relatie met God te onderhouden. Zelfs als een Jood in Babylon geboren werd en daar onder de gevolgen van de zonden van zijn vader leefde, kon die Jood volkomen op goede voet met God staan. Daniël, Ezechiël, Sadrach, Mesach en Abed-Nego gingen tenslotte vanwege de zonden van hun vaders in gevangenschap, maar zelf stonden ze op goede voet met God. God hield hen er uiteindelijk niet verantwoordelijk voor. Maar Hij liet hen natuurlijk wel leven met de gevolgen van de zonden van hun vaders: ze waren uit hun vaderland verbannen.

Het kan dus gebeuren dat een vrouw die crackcocaïne gebruikt zwanger wordt en een baby krijgt die met een crackverslaving geboren wordt. Die baby lijdt onder de gevolgen van de zonden van zijn moeder, maar is tegenover God niet verantwoordelijk voor die zonden. De moeder is dat wel. De moeder moet zich voor die zonden verantwoorden. De gevolgen die het kind treffen, worden het kind niet aangerekend. Maar een moeder die overweegt crackcocaïne te gebruiken, moet bedenken dat ze niet alleen zichzelf schade toebrengt, maar mogelijk ook haar kind. De afgodendienaar moet bedenken: 'Ik riskeer niet alleen dat Gods oordeel mijzelf treft, maar misschien ook mijn kinderen en kleinkinderen, nog vele jaren lang.' Dat is natuurlijk het tijdelijke oordeel, niet het uiteindelijke eeuwige oordeel over hen. Dat bedoelt Hij wanneer Hij zegt:

Ik straf de kinderen tot in de derde en vierde generatie voor de zonden van hun vaders als ze Mij haten.

13

Gods Naam aannemen en vertegenwoordigen

Het derde gebod luidt:

U zult de Naam van de HEERE, uw God, niet ijdel gebruiken, want de HEERE zal niet voor onschuldig houden wie Zijn Naam ijdel gebruikt.

EXODUS 20:7

In onze algemene opvatting wordt deze wet doorgaans toegepast op het gebruik van Gods Naam als krachtterm of vloekwoord. Zo ben ik tenminste opgevoed. Volgens mij denken de meeste mensen dat wanneer iemand in de verkeerde situatie en met de verkeerde toon 'Jezus Christus' zegt, dit geldt als het ijdel gebruiken van de Naam van de Heere. Of als iemand het woord 'God' op een vergelijkbare manier als krachtterm gebruikt, dan gebruikt diegene volgens hen de Naam van de Heere ijdel.

Ik weet niet echt zeker of dit in de eerste plaats daarover gaat. Ik zou zeggen dat het verkeerd is om Gods Naam als krachtterm te gebruiken, om redenen die ik je met alle plezier zal vertellen. Maar ik weet niet of dat specifiek is waarover dit gebod gaat. Er staat niet:

Je mag de naam van God niet zomaar uitspreken.

Er staat:

Je mag de naam van God niet misbruiken.

'IJdel' betekent leeg, op een lege manier.

De Engelse formulering „take the Name” kan zowel het gebruiken als het aannemen van de Naam aanduiden. Wat betekent het in die tweede zin om de Naam van de Heere aan te nemen? Bij deze gelegenheid nam Israël de identiteit op zich van het volk van Jahweh te zijn, zoals een vrouw bij haar huwelijk de naam van haar man kan aannemen. Ze wordt mevrouw Hoe-Haar-Man-Ook-Heet. Ze neemt zijn naam aan. Door het verbond aan te gaan nam Israël de Naam van Jahweh op zich. Ze werden het volk van Jahweh. Gods reputatie zou op hen rusten, omdat ze Zijn Naam als een insigne droegen.

Vergeet niet dat God dit in Jesaja tegen hen zei en dat Paulus die woorden in Romeinen 2:24 aanhaalt:

Want de Naam van God wordt, zoals geschreven is, door uw toedoen gelasterd onder de heidenen.

ROMEINEN 2:24

Waarom? Omdat de heidenen weten dat de Israëlieten het volk van Jahweh zijn. En als het volk van Jahweh zich niet gedraagt op een manier die Jahweh verheerlijkt, dan wordt Zijn Naam verkeerd voorgesteld. Zijn karakter wordt verkeerd voorgesteld, omdat men gelooft dat de mensen die Zijn Naam dragen Zijn belangen vertegenwoordigen.

14

Joodse huichelarij en de tempelroof

We zien dat Paulus deze opmerking over de Joden maakt in Romeinen 2. In Romeinen 2:17-24 zegt Paulus:

Zie, u wordt Jood genoemd. U steunt op de wet en roemt in God, en kent Zijn wil en onderscheidt wat wezenlijk is, omdat u uit de wet bent onderwezen. En u bent van uzelf overtuigd dat u een gids voor de blinden bent, een licht voor hen die in duisternis zijn, een opvoeder van onverstandigen, een leermeester van jonge kinderen, omdat u in de wet de belichaming van de kennis en van de waarheid hebt.

ROMEINEN 2:17-20

Paulus wist dat de Joden zo over de heidenen dachten. De heidenen waren als de dwazen, de kleine kinderen. De Joden waren de wijzen, het licht en de leermeesters, hoewel ze de heidenen maar heel weinig onderwezen. Maar in vers 21 zegt hij:

U dan die een ander onderwijst, onderwijst u uzelf niet? U die predikt dat men niet stelen mag, steelt u zelf?

ROMEINEN 2:21

U die zegt dat men geen overspel mag plegen, pleegt u zelf overspel? U die de afgoden verfoeit, pleegt u zelf tempelroof?

ROMEINEN 2:22

Deze laatste uitspraak lijkt misschien een vreemde vraag, want het lijkt erop dat de gemiddelde Jood zou kunnen zeggen: ‘Nee, dat heb ik nooit gedaan.’ Hoeveel Joden beroofden tempels? Voor zover wij weten, was het niet gebruikelijk dat Joden tempels beroofden. Overigens was dat evenmin gebruikelijk onder veel heidenen. Maar Paulus verwijst naar iets waarvan zij op de hoogte waren. Ongeveer zeven jaar voordat Paulus deze brief schreef, was er in Rome namelijk een berucht geval geweest met enkele charlatans, Joodse mannen die vanuit Israël naar Rome waren gekomen. Ze boden tegen betaling hun diensten aan als leraren van proselieten, dat wil zeggen Romeinen die Jood wilden worden en wilden leren hoe ze als Joden moesten leven. Deze mannen deden zich voor als leermeesters van kleine kinderen, van de dwazen, van de heidenen.

Deze twee mannen hadden een leerling, een proseliet, die de vrouw van een van de Romeinse senatoren was. Ze wilde Jood worden, dus onderwezen ze haar in de wet. Op een gegeven moment haalden ze haar over om een zeer grote gift aan de tempel in Jeruzalem te schenken, waarna ze er met het geld vandoor gingen. Omdat de vrouw met een senator getrouwd was, kreeg dit in Rome zeer veel publiciteit. Deze gebeurtenis is door enkele Romeinse geschiedschrijvers opgetekend. Ik ben er vrij zeker van dat Josephus er melding van maakt.

Dit was maar enkele jaren voordat Paulus Romeinen schreef gebeurd. Hij zegt: ‘Jullie Joden hebben kritiek op de heidenen omdat jullie de wet hebben. Jullie zeggen dat jullie afgoden verafschuwen, maar beroven jullie Joden tempels?’ Dit zou de Romeinse Joden juist in die tijd behoorlijk steken, want zij wisten dat een tweetal uit hun midden op beruchte wijze de tempel had beroofd. Ze hadden giften die voor de tempel bestemd waren meegenomen en waren er met het geld vandoor gegaan.

Dat is vrijwel zeker waar Paulus naar verwijst. Paulus probeert hier namelijk niet te zeggen dat alle Joden overspel pleegden, dat alle Joden stalen of dat alle Joden tempels beroofden. Wat hij zegt, is: ‘Jullie denken dat jullie beter zijn omdat jullie Joods zijn, maar zijn alle Joden betere mensen dan alle heidenen? Zijn er geen Joden die stelen? Zijn er geen Joden die overspel plegen? Zijn er geen Joden die tempels hebben beroofd?’ Hij wijst er niet op dat ieder van hen persoonlijk schuldig is aan deze dingen. Hij wijst erop dat ze niet moeten denken dat de Joden als groep automatisch beter zijn dan de heidenen als groep, want er zijn Joden die dezelfde verkeerde dingen doen.

15

Gods Naam ontieren door verkeerd gedrag

In vers 23 zegt hij:

U die in de wet roemt, onteert u God door de overtreding van de wet?

ROMEINEN 2:23

Vervolgens citeert hij Jesaja 52:5:

En nu, wat staat Mij hier te doen? spreekt de HEERE. Want Mijn volk is voor niets weggevoerd, zijn overheersers doen het weeklagen, spreekt de HEERE, en voortdurend, heel de dag, wordt Mijn Naam gelasterd.

JESAJA 52:5

De Naam van God wordt vanwege jullie gelasterd, omdat jullie vertegenwoordigers van God zijn. Jullie beroemen je op God en op Zijn wet. Jullie laten mensen weten dat jullie God Yahweh is en dat jullie het volk van Yahweh zijn. Maar ontieren jullie God door jullie zedelijke overtredingen? Brengen jullie door jullie gedrag godslastering over God? Hebben jullie de Naam van God op je genomen en dat toch tevergeefs gedaan? Jullie leven niet als mensen van God, en daarom wordt Zijn Naam gelasterd. Zijn Naam wordt onteerd. Jullie hebben Zijn Naam door het slijk gehaald.

Een vrouw kan dit haar man aandoen, en kinderen kunnen dit hun ouders aandoen. Kinderen dragen de naam van hun ouders en een vrouw draagt de naam van haar man. Als ze eropuit gaan en schandelijke dingen doen, werpt dat een smet op de familienaam. De Naam van Yahweh tevergeefs op je nemen betekent dat je bekendmaakt dat je tot het volk van Yahweh behoort, maar dat de manier waarop je leeft die belijdenis tot een leugen maakt.

Christenen kunnen hetzelfde doen, want het woord christen betekent op zichzelf al dat je Christus toebehoort. Het is heel goed mogelijk om de Naam van Christus tevergeefs te gebruiken door te zeggen: 'Ik ben christen,' terwijl alles wat je doet een verkeerde voorstelling van Christus geeft. Het brengt smaad over Christus. Het geeft mensen de indruk dat christenen huichelaars zijn, dat Christus niet werkelijk levens verandert en echt is, en dat Hij geen ware Heere is. Met andere woorden: je neemt mondeling de Naam van God op je, of verbindt jezelf aan Gods Naam of reputatie, en vervolgens vernietig je die reputatie door je gedrag. Ik geloof dat dit is wat bedoeld wordt met het tevergeefs gebruiken van de Naam van de Heere.

16

Gods Naam misbruiken in eden

Er is één bepaalde handeling waaraan waarschijnlijk de meeste Joden dachten bij het ijdel gebruiken van de Naam van de Heere. In die tijd verzekerden mensen dat ze eerlijk waren in situaties waarin aan hun eerlijkheid getwijfeld kon worden. Ze legden een eed af. Ze zwoeren, en ze zwoeren bij de naam van iets wat boven henzelf stond. In Hebreeën hoofdstuk 6 staat dat mensen altijd zweren bij iets wat groter is dan zichzelf.

Waarom? Dat kennen wij niet in onze cultuur, hoewel we er nog wel enkele restanten van hebben. In een rechtszaal leggen mensen bijvoorbeeld hun hand op een Bijbel en zweren ze de waarheid te vertellen, de hele waarheid en niets dan de waarheid. Maar in de oudheid ging vrijwel elke juridische transactie, elke kooptransactie en alles waarbij je iemand moest vertrouwen met een of andere eed gepaard.

Het idee was eenvoudigweg dit: ik ken je niet. Ik weet niet of je deugdzaam bent of dat je een oneerlijk mens bent. Maar als je zweert bij iets wat groter is dan jijzelf, dan beroep je je daarmee op de deugdzaamheid van dat grotere. Je zegt in feite: 'Als ik lieg, wordt niet alleen mijn reputatie bezoedeld, maar ook de reputatie van dat grotere waarbij ik zweer.' De veronderstelling is dat, als je bij iets zweert wat groot genoeg is, je geweten je niet zou toestaan de reputatie van dat iets in gevaar te brengen. Als je

zweert bij de koning, als je zweert bij Jeruzalem, de stad van de grote Koning, als je zweert bij de hemel of de aarde. Jezus sprak natuurlijk over het afleggen van eden en zei in feite:

Maar Ik zeg u: Zweer in het geheel niet, niet bij de hemel, want dat is de troon van God; niet bij de aarde, want dat is de voetbank van Zijn voeten; en ook niet bij Jeruzalem, want dat is de stad van de grote Koning. Ook bij uw hoofd mag u niet zweren, want u kunt niet één haar wit of zwart maken; maar laat uw woord ja ja zijn en uw nee nee; wat hierboven uitgaat, is uit de boze.

MATTHEÛS 5:34-37

Maar het kwam heel vaak voor dat mensen bij Jahweh zwoeren, en dat was niet verkeerd. Sterker nog, elders in de wet zei God:

U moet de HEERE, uw God, vrezen, Hem dienen en bij Zijn Naam zweren.

DEUTERONOMIUM 6:13

Met andere woorden: zweer niet bij andere goden. De meest overtuigende eed die iemand kon afleggen, was een eed bij God: 'Ik zweer bij God dat ik de waarheid spreek.' Dat betekent het volgende: als je mij niet goed genoeg kent om te weten of ik betrouwbaar ben, weet dan dit: met deze eed breng ik nu de reputatie van God Zelf in gevaar. Als ik tegen je lieg, laat Gods Naam dan bezoedeld worden.

Dat was wat eden betekenden. Je zweert bij iets groots, zodat mensen geloven dat je je ter ondersteuning van je geloofwaardigheid beroept op een reputatie die hoger is dan die van jezelf. Dat was heel gebruikelijk in het zakenleven en bij andere aangelegenheden. Joden zwoeren doorgaans bij Jahweh. Maar als je bij Jahweh zwoer en in werkelijkheid loog, dan had je Zijn Naam in een eed ijdel gebruikt—leeg. Je had Zijn Naam gebruikt alsof die jouw geloofwaardigheid garandeerde, terwijl die in

werkelijkheid helemaal niets van dien aard garandeerde. Je had Zijn Naam ten onrechte gebruikt. En je had mensen daarmee natuurlijk aanleiding gegeven om te denken dat de Naam van Jahweh niet zo veel voorstelde, in elk geval niet in jouw ogen.

17

Gods Naam heiligen, ook in ons taalgebruik

Het woord ‘naam’ had voor de Hebreëen natuurlijk meer te maken met reputatie en karakter dan met de klank van het woord waarmee mensen je aanspraken. Als mensen je Johannes of Richard noemden, of iets dergelijks, ging het niet zozeer om de klank van het woord of de betekenis van het woord. Het ging meer om de persoon met wie dat etiket verbonden was en om zijn reputatie in het algemeen. Ook tegenwoordig spreken we nog over iemands goede naam als we zijn goede reputatie bedoelen.

Dus Gods reputatie op je nemen door Zijn Naam over jezelf uit te roepen, en vervolgens Zijn reputatie vernietigen, is volgens mij wat hier wordt bedoeld. Als jullie Mijn volk willen zijn, als jullie willen zeggen dat jullie het volk van Jahweh zijn, dan kunnen jullie je maar beter gedragen als het volk van Jahweh. Anders nemen jullie Mijn Naam en Mijn reputatie en vernietigen die. Jullie ontteren die en geven mensen door jullie toedoen aanleiding om Mijn Naam te lasteren. Dat is volgens mij wat het betekent om de Naam van Jahweh of de Naam van Christus ijdel te gebruiken.

Ik zei dat ik iets zou zeggen over mensen die de Naam van God of Christus als krachtterm gebruiken. Er zijn christenen die dat doen. Het maakt me zelfs een beetje ongemakkelijk wanneer ze dat doen. Ik heb van jongs af aan altijd geleerd dat je ‘God’ niet als krachtterm gebruikt, en ‘Jezus Christus’ al helemaal niet. De reden waarom we zeiden dat het verkeerd was, is dat je daarmee de Naam van de Heere ijdel gebruikt. Ik weet niet zeker of dat technisch gezien inderdaad zo is. Maar het is beslist verkeerd om te doen, en ik zal je vertellen waarom. Je haalt de Naam ermee omlaag. Je gebruikt de Naam van God zonder dat je echt serieus naar God verwijst. Je noemt Jezus Christus zonder dat je werkelijk naar Jezus Christus verwijst. Je gebruikt Zijn Naam alleen maar als een alledaags woord, en daarmee haal je die omlaag.

Ons wordt gezegd dat we bij het bidden moeten bidden:

Bidt u dan zo: Onze Vader, Die in de hemelen zijt. Uw Naam worde geheiligd.

MATTHEÛS 6:9

Het Engelse woord „hallowed”, dat in de HSV met „geheiligd” wordt weergegeven, betekent hier: vereerd. Moge Uw Naam vereerd worden. Moge Uw Naam met het gepaste respect en de gepaste eerbied worden bejegend. Omdat de Naam van God Zijn Naam en Zijn reputatie is, willen we die koste wat kost beschermen en hooghouden.

Wanneer je die Naam omlaaghaalt, wanneer je die alleen maar als een gewoon woord gebruikt zonder dat het werkelijk naar God verwijst—en wanneer mensen ‘God’ zeggen, of zelfs de Engelse krachtterm ‘God damn’ gebruiken, denken ze niet werkelijk aan de betekenis van ‘God’ of ‘verdoemen’. Ze gebruiken het alleen maar als krachtterm. Ze hebben het helemaal niet werkelijk over God. Ze denken niet eens aan God. Zijn Naam is slechts een lettergreep die uit hun mond komt in situaties die niets te maken hebben met enige gedachte aan Hem.

Dat is bijna altijd het geval wanneer mensen de Naam Jezus Christus als krachtterm gebruiken. Ze denken dan niet echt aan Jezus. Het zijn gewoon een paar woorden die in hun woordenschat terechtgekomen zijn als iets wat ze zeggen wanneer ze geschokt of boos zijn, of iets dergelijks. Het is Zijn Naam, maar die wordt gebruikt alsof het Zijn Naam niet is. De woorden van Gods Naam zijn volledig losgemaakt van ieder besef van Zijn karakter, of van Wie Hij is, of iets dergelijks. Het is een geringschatting van Zijn Naam en geen heiliging van Zijn Naam. De Naam van God, de Naam van Christus, moet geheiligd worden. Wij bidden dat die geheiligd wordt. Wij behoren er in de praktijk mee om te gaan als iets wat heilig is. Wanneer we over Christus spreken, moet dat met eerbied gebeuren. Wanneer we over God spreken, moet dat met eerbied gebeuren. Maar ik weet niet zeker of die specifieke vorm van geringschatting zelf een primaire betekenis is van het ijdel gebruiken van de Naam van de Heere, al kan het daar heel goed een aspect van zijn.

18

De sabbat als teken voor Israël

Laat ik dit vierde gebod nemen:

Gedenk de sabbatdag, dat u die heiligt.

EXODUS 20:8

Daar volgt een hele lange uitleg over hoe God zes dagen bezig was met het scheppen van de wereld en op de zevende dag rustte. Daarom wil Hij dat Israël zes dagen werkt en op de zevende dag rust. En niet alleen zij, maar ook hun dienaren, hun gezinsleden en zelfs hun vee mogen op de zevende dag niet werken. Er staat dat God de zevende dag geheiligd, of heilig, heeft gemaakt.

Heilig betekent apart gezet van andere dagen. Het is geen gewone dag. Tegen Israël werd gezegd dat het de sabbat, de zevende dag, anders moest behandelen dan een gewone dag. Het woord heilig is het tegenovergestelde van gewoon. Heilig betekent apart gezet als iets bijzonders, dat wil zeggen: met een goddelijke status. Alle andere dagen waren algemene dagen, gewone dagen. En dus moesten de Joden onder dit verbond één dag apart zetten, anders dan de overige dagen.

Er zouden nog andere dagen zijn die ze eveneens apart zouden zetten, al gebeurde dat niet wekelijks: de nieuwe manen aan het begin van iedere maand, en de jaarlijkse feesten die eveneens apart werden gezet. Maar de sabbat was de wekelijkse dag die apart werd gezet.

Zoals ik bij eerdere gelegenheden heb opgemerkt, benadrukt God in Exodus 31 deze sabbatsverplichting herhaaldelijk opnieuw wanneer Hij de wet geeft. In hoofdstuk 31 zegt Hij dat het houden van de sabbat een teken is tussen God en Israël, een teken van dit verbond dat Hij bij de berg Sinaï sluit. Hij zegt in Exodus 31:13:

U dan, spreek tot de Israëlieten en zeg: U moet zeker Mijn sabbatten in acht nemen, want dat is een teken tussen Mij en u, al uw generaties door, zodat men weet dat Ik de HEERE ben, Die u heiligt.

EXODUS 31:13

Vervolgens staat er in vers 16:

Laat de Israëlieten dan de sabbat in acht nemen, door de sabbat te houden, al hun generaties door, als een eeuwig verbond.

EXODUS 31:16

Daarna geeft Hij opnieuw de reden, namelijk dat Hij de aarde in zes dagen heeft gemaakt.

Tegen Israël werd gezegd dat het deze sabbat moest houden. Later werden er nog andere voorschriften over gegeven. Het belangrijkste gebod hier is dat zij op de sabbat geen gewoon werk mochten doen.

19

De sabbat is een ceremoniële wet

Ik heb gezegd dat de sabbat een ceremoniële wet is en geen morele wet. Ik denk dat dit gemakkelijk vanuit de Schrift en eenvoudigweg door helder na te denken te beargumenteren is. Als een morele wet iets is wat God nooit anders had kunnen maken zonder Zijn karakter te schenden, dan is het gebod om de zevende dag als een dag zonder werk te houden geen morele wet. God had zonder enige schending van Zijn karakter kunnen zeggen: „Je zult drie dagen werken en vier dagen rusten”, of: „Je zult

vijf dagen werken en twee dagen rusten”, of: „We gaan een week van negen dagen hebben, en je werkt acht dagen en rust op de negende dag.” Dat zou heel vreemd lijken, maar het zou niets in Gods natuur schenden als Hij in plaats daarvan dit had willen doen.

Dat Hij zei dat ze zes dagen moesten werken en op de zevende dag moesten rusten, houdt natuurlijk verband met Zijn scheppingswerk, net zoals alle ceremoniële wetten verband houden met een bepaalde activiteit van God. Het brengen van de dierenoffers houdt verband met de activiteit van God waarbij Hij Christus voor onze zonden offert. Ik zeg niet dat de ceremoniële wetten nergens buiten zichzelf mee verbonden zijn. Dat zijn ze wel. Ze functioneren als een herinnering aan, of een voorafschaduw van, iets anders dat belangrijker is dan zichzelf. Maar ze zijn geen weerspiegeling van iets wat inherent en onveranderlijk is aan Gods eigen karakter.

Paulus zei in Romeinen 14:5 dat er in de gemeente in Rome christenen waren met verschillende overtuigingen over dit soort zaken. Hij zei:

De een acht de ene dag boven de andere dag, maar de ander acht al de dagen gelijk. Laat ieder in zijn eigen geest ten volle overtuigd zijn.

ROMEINEN 14:5

Dit waren christenen, en zij zouden ongetwijfeld graag hebben gezien dat Paulus een uitspraak deed: wie heeft hierin gelijk? Sommige christenen achten de ene dag hoger dan de andere; anderen doen dat niet. Zij achten alle dagen gelijk. Voor hen bestaat er geen heilige dag. Voor hen is iedere dag gelijk.

Men verwachtte ongetwijfeld dat Paulus zijn oordeel zou geven: wie heeft gelijk? Hij zegt:

Laat iedereen voor zichzelf tot een vaste overtuiging komen.

Dat Paulus dit kon zeggen, betekent dat hij niet vond dat er in dit opzicht enige morele verplichting bestond. Daarom was de sabbat geen morele kwestie. Als het een morele kwestie was geweest waarover zij van mening verschilden, zou Paulus zeker een

uitspraak hebben gedaan.

Als hij had gezegd: ‘Sommigen van jullie denken dat het geen probleem is om je ouders te vervloeken; anderen denken dat het niet goed is om je ouders te vervloeken. Laat iedereen in deze kwestie doen wat zijn eigen geweten hem voorschrijft’, dan had hij dat niet kunnen doen. Want je ouders vervloeken is een morele overtreding. Het is een schending van een morele wet. Paulus had niet de vrijheid om de moraal te veranderen, maar hij was er wel om bekend te maken welke veranderingen er waren gekomen op het gebied van de ceremoniële bepalingen van de wet. Hij behandelde de sabbat alsof die daar één van was.

20

De sabbat als schaduw en ceremonie

Zo zei Paulus ook in de passage die ik eerder noemde, Kolossenzen 2:16 en 17:

Laat dus niemand u veroordelen inzake eten of drinken, of op het punt van een feestdag, een nieuwe maan of de sabbatten. Deze zaken zijn een schaduw van de toekomstige dingen, maar het lichaam is van Christus.

KOLOSSENZEN 2:16-17

En die dingen waren volgens hem een schaduw voor de tegenwoordige tijd, maar het lichaam is van Christus. Let erop dat hij sabbatdagen samen noemt met nieuwe manen, feesten en voedselvoorschriften. Dat zijn allemaal ceremoniële zaken, en Paulus schaaft de sabbat onder de ceremoniële zaken. Jezus deed dat ook. Toen de discipelen van Jezus de sabbat daadwerkelijk overtraden door in Mattheüs 12 graankorrels tussen hun handen te wrijven, werden ze daarop bekritiseerd. Jezus zei:

Hebt u niet gelezen wat David deed toen hij en zijn metgezellen honger hadden? Hij ging het huis van God binnen en at de toonbroden, hoewel alleen de priesters daarvan mochten eten.

MATTHEÛS 12:3-4

Hij at het toonbrood, dat hij volgens de wet niet mocht eten. Met andere woorden, David overtrad de wet, en Hij zegt dat dit overeenkomt met wat Mijn discipelen doen. Kennelijk overtreden zij de sabbatswet. David overtrad een wet over het toonbrood en was zonder schuld. Daarmee wordt bedoeld dat Mijn discipelen ook zonder schuld zijn.

Waarom? Kunnen mensen zomaar wetten overtreden? Nee, maar er zijn momenten waarop ceremoniële wetten, zoals de wet over het toonbrood, die beslist een ceremoniële wet was, opzijgezet kunnen worden voor de behoeften van iemand die honger heeft. De behoeften van de mens zijn belangrijker dan de ceremoniën van de wet, maar niet belangrijker dan de moraal van de wet. Als de discipelen bij iemand hadden ingebroken, brood hadden gestolen en een moreel gebod hadden overtreden —

U zult niet stelen.

EXODUS 20:15

21

Menselijke nood gaat vóór sabbatsregels

en daarop waren bekritiseerd, zou Jezus niet hebben gezegd: ‘Laat deze mannen met rust. Hebben jullie niet gehoord wat David deed?’ Jezus zou Zijn discipelen nooit verdedigen als ze hadden ingebroken, zelfs niet als ze honger hadden. Maar toen ze vanwege hun honger de sabbat overtraden, beschouwde Hij dat niet als iets anders dan Davids eten van het toonbrood. Wat was dat? Een overtreding van een ceremoniële wet.

Dan geeft Jezus in Mattheüs 12 een tweede voorbeeld. Hij zegt:

Of hebt u niet gelezen in de Wet dat de priesters op de sabbatdagen de sabbat ontheiligen in de tempel, en toch onschuldig zijn?

MATTHEÛS 12:5

Wat betekent het om die te ontheiligen? De spreker licht hier het Engelse vertaalwoord „profane” toe: dat betekent dat je iets als alledaags behandelt. Je heiligt het of je ontheiligt het; iets is óf heilig óf alledaags. In modern taalgebruik kan „profane” sterker of negatiever klinken, maar hier betekent het eenvoudigweg „alledaags”.

Hij zei dat de priesters de sabbat ontheiligen. Ze behandelen de sabbat net als iedere andere dag, als een gewone dag. Waarom? Omdat ze op de sabbat hetzelfde werk doen als op andere dagen. De priesters brengen zeven dagen per week hun offers. Jezus zegt:

Of hebt u niet gelezen in de Wet dat de priesters op de sabbatdagen de sabbat ontheiligen in de tempel, en toch onschuldig zijn?

MATTHEÛS 12:5

Maar is dat een morele kwestie of een ceremoniële kwestie? Offers brengen is een ceremoniële kwestie. Jezus zegt dat het onderhouden van de sabbat een ceremoniële kwestie is, net als het eten van toonbrood of het brengen van offers. Dit zijn geen morele vraagstukken.

22

Besnijdenis woog zwaarder dan de sabbat

Zowel Jezus als Paulus behandelen de sabbat als een ceremoniële kwestie. En het is een ceremoniële kwestie die een teken was tussen Israël en God, net zoals de besnijdenis dat was. Er zijn twee dingen waarvan God zei dat ze een teken moesten zijn van het verbond tussen Israël en God. Het ene was dat zij de sabbat onderhielden; het andere was de besnijdenis. Beide waren ceremonieel. Van die twee woog de besnijdenis trouwens zwaarder dan de sabbat. Jezus wees hierop. Ik denk dat het in het zevende hoofdstuk van Johannes staat, als ik me niet vergis. Het is Johannes 7:22 en 23.

Jezus zei:

Welnu, Mozes heeft u de besnijdenis gegeven — niet dat zij van Mozes komt, maar van de vaderen — en u besnijdt iemand op de sabbat. Als een mens de besnijdenis ontvangt op de sabbat, juist om de wet van Mozes niet te breken, bent u dan verbitterd tegen Mij, omdat Ik een heel mens gezond gemaakt heb op de sabbat?

JOHANNES 7:22-23

Jezus verdedigt Zijn recht om op de sabbat te werken, om op de sabbat de werken van God te doen. Waarom? Hij zegt: ‘Jullie Joden doen toch hetzelfde?’ De wet zegt dat een kind op de achtste dag besneden moet worden. Maar wat als de achtste dag van zijn leven toevallig een zaterdag is? Bij heel wat baby’s zal zaterdag de achtste dag van hun leven zijn. Bij ongeveer één op de zeven baby’s zal de achtste dag van zijn leven op de sabbat vallen. Wat doe je dan? De priester hoort toch niet op de sabbat te werken? Een baby besnijden is het werk van de priester. Je hebt dan dus een conflict tussen de verplichting om op de achtste dag te besnijden en de verplichting om niet op de sabbat te werken.

Hij zegt dat ze voor de besnijdenis zullen kiezen, zodat ze de wet niet overtreden. Zie je, zelfs in het Oude Testament, waar zowel de besnijdenis als het onderhouden van de sabbat verplicht waren, woog de besnijdenis zwaarder dan het onderhouden van de sabbat. Als de twee met elkaar in conflict komen, houd je je aan de wet van de besnijdenis en overtreed je voor dat doel de sabbat.

23

Sabbatsgebod en het nieuwe verbond

Binnen het christelijk geloof weten we dat de besnijdenis, die Jezus en de Joden als de belangrijkste van de twee behandelden, niet meer geldt. Deze tekenen gaf God als de bijzondere ceremoniële tekenen van het verbond tussen Hemzelf en Israël bij de berg Sinaï. Ze zijn niet langer van toepassing, omdat er nu een ander verbond is. Het oude verbond is vervangen door het nieuwe verbond.

Hoewel de tien geboden ook het sabbatsgebod omvatten, werden de tien geboden als één geheel van wetgeving aan Israël gegeven, en nooit aan iemand anders. Het is waar dat de meeste geboden moreel van aard zijn. Maar voor de Jood aan wie ze gegeven werden, was het gehoorzamen van deze ceremoniën ook een morele kwestie. Niet omdat het gebod een morele grondslag had, maar omdat gehoorzaamheid aan God een morele verplichting is. Zelfs als Hij je zegt op je hoofd te gaan staan en luchtbukskogeltjes op elkaar te stapelen, bestaat daarvoor geen morele grondslag, behalve dat God heeft gezegd dat je het moet doen. Daardoor wordt het voor jou een morele kwestie.

Voor Israël was het een morele kwestie dat zij de ceremoniën gehoorzaamden. De vraag is of die ceremoniën in alle toekomstige verbonden moesten worden voortgezet. En het antwoord van de Bijbel lijkt nee te zijn. Wanneer we terugkomen, zullen we de overige zes geboden behandelen.

Om verder te lezen

Alle bijbelteksten die in deze lezing aan bod komen, in de volgorde waarin ze gebruikt zijn.

- Markus 12:30
- Markus 12:31
- Mattheüs 22:40
- 1 Johannes 5:1
- 1 Johannes 5:1-3
- Exodus 20:2
- Exodus 20:3
- 2 Timotheüs 2:9
- Efeze 5:5
- Mattheüs 6:24
- 1 Timotheüs 6:10
- Exodus 20:4-6
- Efeze 4:26
- Spreuken 6:34
- Exodus 20:7

- Romeinen 2:24
- Romeinen 2:17-20
- Romeinen 2:21
- Romeinen 2:22
- Romeinen 2:23
- Jesaja 52:5
- Mattheüs 5:34-37
- Deuteronomium 6:13
- Mattheüs 6:9
- Exodus 20:8
- Exodus 31:13
- Exodus 31:16
- Romeinen 14:5
- Kolossenzen 2:16-17
- Mattheüs 12:3-4
- Exodus 20:15
- Mattheüs 12:5
- Johannes 7:22-23

Lezing © Steve Gregg / The Narrow Path. Nederlandse vertaling © 2026 Vers voor Vers. De bijbeltekst in deze uitgave is ontleend aan de Bijbel in de Herziene Statenvertaling, © 2010/2016 Stichting HSV.